

Fig. 1. Jersie. Ydre, set fra Sydost.

K. W.1946

JERSIE KIRKE

TUNE HERRED

Kirken tilhorte efter Reformationen Kronen, indtil den 1687 blev tilskødet Justits- og Kancelliraad Vilh. Mule og Assessor Jørgen Landorph¹. Den havde derpaa samme Ejere som det daværende Anneks Solrod (S. 1082), blandt disse Konferensraad Hans Wilhelm Kaalund (sml. Oblatæske), og overgik fra Yallø Stift til Selveje 18. Januar 1909.

Kirken ligger midt i Byen, i Sognets vestlige Del; Kirkegaarden er mod Nord og et Stykke mod Øst og Syd hegnet af gamle, hvidtede Kampe- og Munkestensmure, der dels er hængt med Munketegl, dels med Vingetegl. Den middelalderlige Portal i Øst med fladbuget, udvendig falset Køreport og rundbuget, indvendig falset Laage har vandret Afslutning, som sikkert stammer fra 1657 (Rgsk.), da den blev delvis ombygget med smaa, røde Sten i Krydsskifte. Om Udvidelsen i Syd er der Mure af smaa, gule Sten. 1617 omtales en nordre Laage (Rgsk.).

En *†Kirkelade* har, ifølge Regnskaberne 1617, ligget i Kirkegaardens Østmur. 1688 var den forfalden (Synsforretning).

Kirken er et Langhus, bestaaende af romansk Skib og gotisk Østforlængelse,

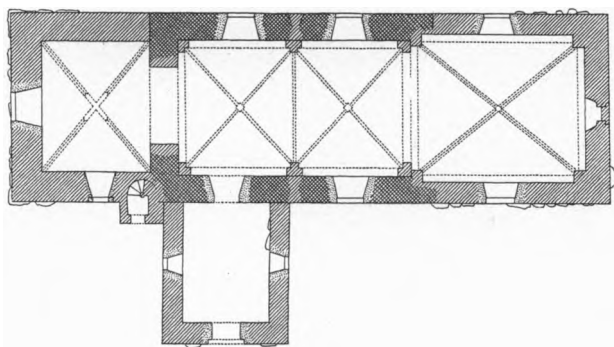

Fig. 2. Jersie. Plan 1:300. Maalt af Knud V. Barfoed 1915 (C. G. S. 1935).

med to sengotiske Tilbygninger: Taarn i Vest og Vaabenhus foran Syddøren. Orienteringen har stærk Afvigelse til Syd.

Af den *romanske Kridtstenskirke* staar nu kun Skibets Langmure og Vestgavl samt over Hvælvene betydelige Rester af den 95 cm tykke Triumfmur; Kvadrene er omhyggeligt tildannede, lagt i jævne Skifter med enkelte O verfalsninger og ganske tynde Fuger. Skibets romanske Murhøjde er ca. 4,2 m over Terræn, Øst for Vaabenhuset. Bag dette staar Muren med udglattede Fuger og Rester af et 8—10 mm tykt, groft Pudslag; paa alle Overvægge er der et ca. 4 mm tykt, finere Pudslag, der er ført op mod Skibets oprindelige, flade Loft. Af romanske Vinduer ses kun eet i hver Langmur, og der har næppe været flere, da de er anbragt nøjagtig midt i Murene; de er tilmuret i gotisk Tid ved Indbygningen af Hvælvene; Syddøren er helt omdannet i moderne Tid, og af den nordre ses ingen Spor. Skibets vestre Taggavl er delvis bevaret under Taarnet, sat af store Kridtkvadre med Rester af udvendigt Hvidte-lag. — Flere af Skibets Kvadre bærer indskaarne Aarstal og Navne.

Ændringer og Tilføjelser. Ældst af de gotiske Byggearbejder er *Hvælvslagningen* over Skibet, der stammer fra Tiden, før det romanske Kor blev nedrevet, og som nærmest maa henføres til o. 1400. Hvælvene hviler paa falsede Vægpiller, Helstens, spidse Skjoldbuer, Kwartstens Gjordbue og Kwartstens Ribber, der er samlet i et Topkvadrat. Hvælvene er kubeformede med Rester af Helstens, rulskeftestillede Overribber og tilsvarende Forstærkning over Gjordbuen. I Vesthvælvets vestre Kappes nordre Svikkel ses en nu tilmuret, fladbuget Lem (Fig. 3). Samtidig med Overhvælvningen synes Gavlene at være blevet fornyet med Kamtakker.

Østforlængelsen. Sikkert umiddelbart efter Hvælvslagningen er det gamle Kor blevet nedrevet og et nyt opført i samme Højde og Bredde som Skibet. Med Undtagelse af Gesims og Taggavl, der er af Munkesten, synes Forlængel-

sen helt at være opført af Kridtkvadre. Overvæggene har midtridsede Fuger og Rester af en grov Berapning, der gaar ned bag Hvælvet; mod Øst i Sydveggen ses en Kvader med et 12 cm højt Stenhuggermærke af Form som et Patriarkalkors. Østmurens store, rundbuede Vindue staar med let hulede Indersmige og tilmuret i ydre Murflugt, hvor det har en Bredde af 0,82 m; i Lysningen maaler Vinduet

1,05 x 0,55 m og indvendig

1,96x 1,24. Langmurene har en Gesims, bestaaende af tre retkantede Frem-

spring, som er ført hen over Skibets Mure; i Taggavlens Fodlinie findes et Savskifte og over dette tre Høj blændinger, hver afsluttet med Tvilling-Spærstik samlet paa kort Hængestav, den midterste desuden med diagonalstillet Toprude. Foroven i de to yderste Blændinger findes et nu tilmuret, rektangulært Lyshul. Gavlen afsluttes med elleve Kamtakker. Det *Indre*, der i et kortere Tidsrum efter Opførelsen synes at have været adskilt fra Skibet ved Triumfmuren, dækkes af eet stort Krydshvælv, som ikke er helt samtidigt med Murene, men planlagt sammen med disse. Det hviler paa retkantede halvanden Stens Hjørnepiller, spidse Helstens Buer og Halvsten brede, skarp-ryggede Ribber, som mødes i en lille Toprude. Det høje, nærmest kubeformede Hvælv har Helstens rulskiftestillede Overribber, der paa det øverste Stykke til hver Side ledsages af en halv Sten; Trinkamme af Bindere.

Det gotiske *Taarn*, fra o. 1500, der ligesom Koret hviler paa en ret kraftig Syld, er af Munkesten i Munkeskifte med adskillige sortbrændte Kopper, særlig i Gesims og Stik; indvendig i Klokkestokværket er der anvendt enkelte Kridtkvadre, hvori der er indridset en Del Navne og Aarstal. Taarnrummet, som aabner sig ind mod Skibet med en spidsbuet Arkade, havde indtil 1946 i Syd et oprindeligt, rundbuet, indvendig falsset, tilmuret Vindue, der nu er omdannet saaledes, at det i ydre Murflugt fremtræder som fladbuet; ved samme Lejlighed blev et moderne Vestvindue tilmuret. Det samtidige Hvælv er ogsaa mod Øst indbygget i Murene; dets Ribber, der i Vest hviler paa Konsoller af en tværstillet Løber, svarer til Korets, men er dog retkantede paa den øverste Del. Kapperne er noget puklede, uden Overribber. Trappehuset i Syd har

K.W.1940

Fig. 3. Jersie. Tilmuret Lem i Skibets Vesthvælv, set fra Loftet (S. 1094).

Einar V. Jensen 1935

Fig. 4. Jersie. Altertavle 1840 med Maleri af Gavlen ni Kamtakker med et tilsvarende Antal Højblændinger, hvoraf de

otte er spidsbuet afdækkede, den midterste vandret falsat.

Vaabehuset foran Syddøren er ligeledes af Munkesten i Munkeskifte. Flankemurene har dobbelt Retkantgesims. I den nitakkede Gavl findes en stor, korsformet Blænding, forneden flankeret af to smaa, rektangulære Lyshuller; de to spidsbuede Vinduer og Døren er nye.

Kirken var indtil 1946 helt kalket; nu staar østre Taggavl og Taarn med blank Mur, Blændingerne med pudset Bund. Alle aabne Vinduer er moderne, spidsbuede og med gotiserende Støbejernsstel. De stærkt fornyede Tagværker over Skib og Østforlængelse er af Krydsbaandstype, middelalderlige, men fra forskellig Tid; i Taarnets og Vaabehusets Tagværker er der senmiddelalderlige Rester. Tagene er hængt med Vingetegl og Kamtakkerne med Munketegl. 1617 indkøbtes Munketegl til Tagets Forbedring (Rgsk.).

INVENTAR

Alterbordet er nyt, af Fyr.

Altertaulen (Fig. 4) er et Maleri, Hyrdernes Tilbedelse, signeret »I. Roed. dp. Roma 1840«, i samtidig Fyrretræsramme med lav Trekantgavl. Endnu 1620 fandtes »en gammel papistisk Altertavle, en anden behøves i Stedet« (Synsforretn.); det er muligvis den, der 1656 fæstedes til Muren (Rgsk.).

fladbuet Underdør og Gesims dannet af eet udkraget Skifte. Indvendig er Trappen helt muret af Løbere med bredt udstrøgne Fuger; den har en 15 cm tyk, rund Kridtstensspindel og Loft af fladbuede, udkragede Binderstik, som fortsætter gennem Taarnmuren til Mellemstokværket; dette faar Lys gennem et fladbuet Vindue med rundbuet, indre Fals, og halvanden Meter under Klokkegulvet har de frie Mure en Række tætsiddende Bomhuller. Paa Østvæggen ses en ca. 1,21 m høj og 0,81 m bred Blænding med tagformet Afslutning. Klokestokværket har i Øst, Syd og Vest to falsede, fladrundbuede Glamhuller, men i Nord kun eet stort. Langmurene har Bloktandgesims og

rende Antal Højblændinger, hvoraf de

Altersølv. Kalk, skænket 1658, med sekstunget Fodplade og Fod, sekskantet Skaft med Profilbælter og Knop med seks drevne Bukler. Bægeret er fornyet o. 1851 (Synsforretn.). Paa Fodens Underside graverede Versaler: »Christen Caspersen Borgemester udi Kiøge med hans kiere Hustrue Anna Rasmus Dotter hafver til Jersie Sognekirke forærit denne Kalk oc Disk til Guds Ære dend 12. May anno 1658«; paa Fodpladen Mestermærke for Lorenz Madsen, Odense (Bøje S. 331). Samtidig *Disk* med graveret Jesumonogram i Bunden og samme Mestermærke. *Oblateske*, stemplet med Københavns Byvaaben 1700, trind, med graveret Vaaben for Kaalund paa Laaget samt Initialerne H W K (henvisende til Kirkens Patron, Konferensraad Hans Wilhelm Kaalund). Under Bunden graveret Kursiv:

»Til Jersie-Altar mig en Kaalund haver givet,
At hellig Himmel-Mann, som giver alle Livet
Forvaris skal i mig. Gud signe self det Brød,
Saa hver faaer Liv deraf, og ingen bliver død«.

Under Bunden desuden Mestermærke for Christian Bradt 1698 (Bøje 272).

Vinflaske (Fig. 7) o. 1650, 16 x 11 cm, femsided med hulede Hjørner. Paa Siderne graveret store Barokblomster: Tulipan, Valmue og Paaskelillie. Overdelen er rund, med smalle Profilled over en Vulst med graverede Pinselillier. Laagets Rundled er graveret med Tulipaner; flad Hank. Under Bunden er graveret det Kaalundske Vaaben og Kursiv: »Jersie Kirkis Altar-Flasche anskaffet ved Patronen Hans Wilhelm Kaalund«; Mestermærke muligvis for Hans Sørensen i Køge (Bøje S. 282).

Sygekalk (Fig. 6) sammensat af Dele fra forskellige Tider. Ældst, muligvis fra o. 1400 er den foldeværksagtige Knop. Den sekstungede Fod stammer fra o. 1600 og har paa Standkanten Ruder vekslende med to Streger. Sekskantet Skaft; det vistnok nyere Bæger hviler i en Krans af Akantusblade. Under Fodpladen ridset: XII Lot og Stempel med Køges Bymærke samt ukendt Mestermærke. *Disk* med konkav Bund og graveret Cirkelkors.

Alterstager, sengotiske, hvilende paa tre Fødder. Fod- og Lyseskaal har stærkt hulede Profiler, og de tre Ringe om Cylinderskaftet er svagt rundede uden ledsagende Smaavulster. Højde 45,5 cm.

Døbefont, romansk, af Granit, Roskildetype². Den svagt udbugende Kumme, Tvm. 66 cm, af mørkegraa Granit, har langs Mundingen en spinkel Tovstav og er affaset ved Overgangen til Foden, der er af rød Granit, keglestubbformet og med Rundstav foroven. Stort, blyfyldt Midtafløb i Kummen.

Daabsfad af sydtysk Arbejde, o. 1550—75, 59,5 cm i Tvm. I Bunden Bebudelsen omgivet af Majuskelring og Hjort-og-Hund-Frise; den sidste gentages paa Randen.

Daabskande af Tin, stemplet: Hans Høy.

Einar V. Jensen 1945

Fig. 5. Jersie. Prædikestol 1593 (S. 1098).

Fontelaag, ganske svarende til Kagstrup 1658 (S. 1072) og sikkert som dette og Solrød (S. 1090) gjort af Laurids Nielsen i Roskilde. Nyere, broget Staffering.

Prædikestol (Fig. 5) med reliefskaaret Aarstal 1593, sikkert fra Oluf Nielsen Krogs Værksted. De fire Fag indeholder Relieffer af Evangelisttegnene (sml. Solrød S. 1090), der med deres navnesmykkede Skriftbaand helt udfylder et Portalfelt, hvis kannelerede Pilastre har Profilkapitæler, men nu ingen Baser. Bueslaget er profileret med Fylding, og i Buevinklerne er der smaa, symmetriske Bladornamenter. Over en lille Tandsnitgesims indeholder hvert Storfelt desuden et nyt Gavlstykke, skaaret efter Forbillede af Vindinge Prædikestol (S. 1016); her sad tidligere glatte Brædder. I en Smalfylding under Evangelist-

tegnene er der Reliefversaler: »Verbum Domini manet in æternu(m)«. Paa Hjørnerne staar brede, joniske Pilastre, i Postamentfelterne er der kun bevaret to af de oprindelige Kasetteværkskartoucher, den ene med reliefskaaret HD I over en Træsko, H'et dog nu kun malet (Hr. Dines Jensen, sml. S. 1100), den anden med Aarstallet. De to andre, mod Øst, er 1678 blevet erstattet af Barok-Kartoucher. Paa Postamentfremspringene Rosetter i Kartoucher. Den gennemløbende Frise har reliefskaarne Versaler: »lesum Christum, et hunc crucifixum 1. Cor. 2.« Ny Gesims. Underbaldakinen, der ender i en flad Knop med Midtrille, har Hjørnelister, i hvis Fyldinger der er Tværriller. Ny Opgang. Himmelen, der stammede fra forrige Aarhundrede, fjernedes ved Hovedrestaureringen 1935³. Ved denne borttoges en Del uheldige Snedkeristandsættelser, bl. a. et halvt Fag, der var indskudt mellem Prædikestolen og Muren samt de ovenfor nævnte Brædder over Portalfelterne. Den Egetræsaadring, der dækkede Træværket, afætsedes, og to ældre Stafferinger konstateredes, dels en oprindelig broget, med Guld, Lasurer og en Del Smalteblaet

— Baggrunden stod dog vist flere Steder i blank Eg — dels en Staffering fra 1678, om hvilken sidste et malet Aarstal i den ene Barok-Kartouche mindede, samt K M flankerende tre Lysestager i den anden (henvisende til Sognepræsten Kaj Mikkelsen 1670—97). En Kombination af disse to Stafferinger har skabt Stolens nuværende Farver.

K. AV. 1946

Fig. 6. Jersie. Sygekalk (S. 1097).

K. W. 1946

Fig. 7. Jersie. Vinflaske (S. 1097).

Stoleværket fra 1855 (Synsprotokol), svarer nøje til det i Solrød og er muligvis gjort af Snedker Fjeldstrup. Brun og graa Staffering med gule, grønne og røde Lister. 1617 fik Rasmus Snedker i Roskilde Betaling for 13 †*Kvindestole*, syv Mark for hver Stol (Rgsk.). Caspar Lubbeke modtog 1652 112½ Daler for Paneler, Rygstykker og Bunde i Stolene paa begge Sider i Kirken, ialt 25 Stole (Rgsk.).

~*fPulpitur* foran Taarnbuen, med Støbejernsskranke, fra 1855 (Synsprotokol), fjernedes 1945, da Orgelet fik Plads i Taarnrummet.

Pengeblok i ny-gotisk Stil, sikkert samtidig med Stolestaderne (og Dørfløjene), af Støbejern. I Vaabehuset.

†*Præsterækketavle*, »antegnet paa Væggens nordre Side i Koret«, begyndende med 1583 (Præsteindb.).

S *ej erværk*, enkelt, formodentlig fra 1700'rne, ifølge en malet Indskrift paa det gamle Urhus af Egeplanker, blev det repareret af Bertram Larsen i Køge 1849. Ny Skive mod Syd.

†*Sejerværk* nævnes i Regnskabet for 1617.

Klokker. 1) 1412, støbt af Daniel. Minuskler mellem Rammelinier: »Maria es mine Name, Gode si beqvame⁴. Mester Daniel maecte mi anno D(omi)ni

Fig. 8. Jersie. Gravsten o. 1650 med sekundær
Indskrift over Maria Sophia Snithler, død 1799 På Ovaløns Ramme staar 2. Tim.
(s. lioo).

højeste bør altid æres«). Sekundær Indskrift med fordybede Versaler over Maria Sophia Snithler, født i Trondhiems Stift 4. Maj 1740, gift 21. Aug. 1772 med Sognepræsten Lavrits Gammerød (fire Børn, hvoraf en Søn og en Datter lever), død 30. Dec. 1799. Op ad Taarnets Sydмур⁵.

†*Gravsten*, nævnt i Præsteindberetningen 1759. 1) 1625. Dines Jensen, født i Starby paa Fyn, Sognepræst i 16 Aar, død 2. Febr. 1603, 42 Aar gl., og Hustru Helene Hansdatter Colding, født 1553, gift første Gang med Jacob Christoffersen i fire Aar (en Søn, en Datter), anden Gang med Dines Jensen i 16 Aar (en Søn, tre Døtre), tredie Gang med Peder Mand i fire Aar, død 1607. Stenen er lagt 1625 af Sønnen Jens Dinesen Jersin. Latinsk Indskrift. I Koret.

2) Hr. Anders Svensen, født i Græselle i Nørre Halland 1590, efter Skolegang i Lund og Studering ved Akademiet Lærer i Nyekiøbing Skole i Aads

mccccxii«. Paa Klokkelegemet indslaaet to Støbermærker; Hankene har Tovstave. Tvm. 84 cm (Uldall 77).

2) Støbt af H. Gamst og H. C. Lund, Kjøbenhavn 1853.

†*Klokke*, sikkert den, der omstøbtes 1827 (Synsforretn.), bar Indskriften: »Aus dem Feur bin ich geflosen, Felix Fuchs hat mich gegosen 1659« (Præsteindberetn.).

GRAVMINDER

Gravsten (Fig. 8). O. 1650. Gotlandsk Kalksten, 221x119 cm, med helt udslidte, fordybede Versaler. I Hjørnerne Cirkler med Evangelisterne siddende paa Stole, Navnene staar med fordybede Versaler paa Cirkelrammen; mellem de nederste er der to udslidte Skjolde, mellem de øverste en flad Oval med Kristi Opstandelse, flankeret af Moses og Johannes Døberen; i de nedre Buevinkler Døds-
K. w. 1946 symboler, i de øvre Englehoveder.

c* rr*

2, 8 og langs Stenens Overkant: »Altissimus semper honorandus« (»den

højeste bør altid æres«). Sekundær Indskrift med fordybede Versaler over Maria Sophia Snithler, født i Trondhiems Stift 4. Maj 1740, gift 21. Aug. 1772 med Sognepræsten Lavrits Gammerød (fire Børn, hvoraf en Søn og en Datter lever), død 30. Dec. 1799. Op ad Taarnets Sydмур⁵.

†*Gravsten*, nævnt i Præsteindberetningen 1759. 1) 1625. Dines Jensen, født i Starby paa Fyn, Sognepræst i 16 Aar, død 2. Febr. 1603, 42 Aar gl., og Hustru Helene Hansdatter Colding, født 1553, gift første Gang med Jacob Christoffersen i fire Aar (en Søn, en Datter), anden Gang med Dines Jensen i 16 Aar (en Søn, tre Døtre), tredie Gang med Peder Mand i fire Aar, død 1607. Stenen er lagt 1625 af Sønnen Jens Dinesen Jersin. Latinsk Indskrift. I Koret.

2) Hr. Anders Svensen, født i Græselle i Nørre Halland 1590, efter Skolegang i Lund og Studering ved Akademiet Lærer i Nyekiøbing Skole i Aads

Herred i syv Aar, Præst i Herfølge i fire Aar og i Jersie og Solrød i □ Aar, død □ 16 □, □ Aar gammel, og Hustru Margrete Pedersdatter, gift første Gang med Peder Andersen Mand i 26 Aar (fire Sønner, fem Døtre), død □ 16□, □ Aar gammel. I Koret.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1616—19 (RA), 1616—72 (LA). — Synsforretning 1620 (RA), 1688 (i Ramsø Herreds Tingbog), Synsprotokoller 1812—19, 1823—43, 1844—70 (LA). — Præsteindberetning til Hofman 1759 (LA). — Museumsindberetninger af Poul Nørlund og Knud Y. Barfoed 1915, Einar V. Jensen 1936 (Altertavle og Prædikestol). Revideret af E. Moltke, Elna Møller og Kirsten Weber-Andersen 1946.

¹ Kronens Skøder II, 598—602. ² Mackeprang: Døbefonte S. 405. ³ Ved Einar V. Jensen. ⁴ Indskriften kan oversættes: »Maria er mit Navn, (det eller jeg) skal være velbehagelig for Gud«; imidlertid synes det manglende Grundled at tyde paa, at Indskriften ikke er fuldstændig, og dette bekræftes vistnok af Indskriften paa Klokkeren i Esbønderup (Frederiksborg Amt) af samme Støber; den lyder nemlig: ». . . es mine name, min luut sy God bekvame« (». . . er mit Navn, min Lyd skal være (sei) Gud velbehagelig«); sml. J. F. Fenger i Kirkehist. Saml. II, 85. ⁵ AarbKbh. 1914. S. 62.

Fig. 9. Jersie 1800.